

ИНТЕГРАЦИЯТА НА БЪЛГАРИЯ И РУМЪНИЯ В ЕС И ПРИСПОСОБЯВАНЕТО ИМ КЪМ ПРОМЕНЕТЕ В ГЛОБАЛНАТА ИКОНОМИКА

На 15.06.2017 г. в Института за икономически изследвания при БАН (ИИИ при БАН) в рамките на едноименния двустранен българо-румънски проект беше проведена конференция на тема „България и Румъния държави-членки на ЕС, част от световната икономика“, организирана от секция „Международна икономика“ на ИИИ съвместно с Института за световна икономика при Румънската академия (ИСИ-РА).¹ Конференцията беше открита с приветствие на директора на ИИИ проф. д-р Александър Тасев. Той подчерта, че Институтът от години си сътрудничи ползотворно с Румънската академия – първо с Института за национална икономика, а впоследствие и с ИСИ-РА. Резултатите от осъществените двустранни проекти са публикувани в поредица от изследвания в реферирани списания. Проф. Тасев изтъкна значимостта на подобни научни форуми, които допринасят за изясняването не само на сегашното състояние, но и на перспективите за икономическо развитие на България и Румъния като държави-членки на Европейския съюз и отправи пожелание двустранното сътрудничество между двете научни организации да продължи успешно и в бъдеще.

В конференцията взеха участие учени от ИИИ при БАН (секция „Международна икономика“), от ИСИ при РА, от Института за национална икономика при РА, от Университета в Букурещ за икономически науки, от Университета в Белград (Сърбия), както и изследователи от УНСС, ПУ „Паисий Хилендарски“, Нов Български Университет (НБУ), ЮЗУ „Неофит Рилски“, РУ „Ангел Кънчев“ и др.

След това работата на конференцията беше организирана в четири тематични секции, което позволи да се определи по-точно икономическото позициониране на България и Румъния в ЕС, а също и на световно равнище.

Секция „Влиянието на политиките на ЕС върху икономиките на България и Румъния“

В рамките на тази секция с модератор проф. д-р Искра Христова-Балканска бяха изнесени доклади, които анализират ефекта на политиките на ЕС върху икономиките на двете държави, но изясняват и редица други съществени въпроси като: 10-те години членство на България и Румъния и процеса на икономическа конвергентност с останалите членове на ЕС; проблемите на двете

¹ Изнесените на конференцията материали са публикувани на английски (който беше и работният език на форума) в *Christova-Balkanska, I. and Marinov, E. (eds.). (2017). Bulgaria and Romania Country Members of the EU, Part of the Global Economy. Sofia: ERI-BAS.* Повече подробности, както и сборникът с докладите от конференцията и пълният им текст са достъпни на <https://inecoconference.wordpress.com/>.

страни във връзка с влизането им първо във Валутнокурсвия механизъм II (ERM II), а след това и в Евророната; усвояването на Европейските структурни и инвестиционни фондове (ЕСИФ); съвременните аспекти на аграрната политика на ЕС.

Докладът на старши икономист на Банка „Трансилвания“ и член на ИСИ-РА *д-р Александър Радулеску* „Румъния и България – уроци от първото десетилетие членство в ЕС: Предизвикателства по пътя“ оценява реалния процес на икономическо сближаване на двете страни със средните макроикономически показатели на държавите от ЕС, както и възможностите за безпрепятственото им присъединяване към Евророната. За постигането на тези цели страните-членки от Източна Европа трябва да прилагат обосновани структурни политики в синхрон с политиките на Съюза, така че да сработи процесът на икономическо сближаване, прекъснат вследствие на глобалната финансова и икономическа криза от 2008-2009 г. Авторът предложи и начини за преодоляване на различията в прилаганите от държавите-членки многообразни икономически политики през посткризисния период.

В доклада на *проф. д-р ик. н. Росица Рангелова* и *доц. д-р Григор Сарийски* (ИИИ) „България и Румъния в ЕС: Икономически прогрес на основа на сравнителен анализ“ са разгледани основните проблеми, които възникват пред България и Румъния при тяхното икономическо сближаване към другите страни-членки на ЕС – важен въпрос, поставен и в преходния доклад. Посочено е, че и двете „наваксащи“ икономики в течение на 10-те години членство в Съюза показват сходно икономическо развитие, характеризиращо се с бавен прогрес в икономическото догонване на другите държави от ЕС-28. Очертани са разликите между България и Румъния в банковата система, както и демографските проблеми на двете страни. Според авторите по-дълбоките и по-системни икономически промени в румънската икономика допринасят за по-бързото преодоляване на икономическата криза и за подобряването на доходите на румънското население. Румъния демонстрира по-голяма приспособимост към вътрешните и външните икономически сътресения, което ѝ позволява да реализира повече успехи в процеса на икономическо сближаване към европейските икономики.

В доклада си „Ефектите на интеграцията на ЕС върху българската и румънската икономика“ *д-р Добринка Стойнова* и *д-р Стефан Райчев* (ПУ „Паисий Хилендарски“) изтъкват, че интеграцията на България и Румъния в ЕС е сложен процес, чиито ефекти се измерват трудно. Съвпадението на присъединяването на двете страни към Европейския съюз с глобалната финансова и икономическа криза се отразява отрицателно върху икономическото развитие на новоприетите държави-членки. Въз основа на анализ на динамиките на главните макроикономически индикатори авторите стигат до заключението, че румънската икономика се е развивала по-успешно и бележи по-добри резултати от българската. Положителното интегриране на нашата икономика в ЕС се дължи на привличането на преки чуждестранни инвестиции (ПЧИ) през предкризисния

период поради прилагането на някои добри европейски практики. Особено значение имат ефектите от използването на финансови средства по линия на ЕСИФ и влиянието им за развитието на важни икономически отрасли през 10-годишния период на членство в ЕС.

Непосредствена цел на България и Румъния е присъединяването им към Еврозоната. България от години съблюдава изискванията за поддържане на определени нива на ключовите макроикономически показатели съгласно Договора от Маастрихт. В доклада на старши изследователите от ИСИ-РА *проф. д-р Симона Поладуан, д-р Жорж-Корнел Думитреску и д-р Йон-Александру Танасе* „Пътната карта към Еврозоната: еволюции и перспективи“ се посочва, че в началото на членството България и Румъния са изразявали ясно желание за ускоряване на включването им в Еврозоната. За Румъния водещ е мотивът, че изпълнението на паричната политика на Европейската централна банка (ЕЦБ) ще дисциплинира румънската парична и икономическа политика, което ще позволи на страната по-бързо да се интегрира в европейските структури. Впоследствие обаче ентузиазмът за валутна интеграция постепенно намалява поради големите усилия, които се налага да полагат двете страни (и главно България) в опитите си да се придържат към Маастрихтските критерии. Слабият интерес на валутно-финансовите структури на ЕС към приемането на България и Румъния в Еврозоната също оказва негативно въздействие върху номиналната и реалната икономическа конвергенция.

Възможностите на страните да се конвергират по-бързо се утежняват изключително много и от отрицателните ефекти на икономическата и финансовата криза в света. България и Румъния все още не са приети във ВКМII. Румъния, подобно на други държави от Централна и Източна Европа, има нужда да използва лостовете на паричната политика на ЕЦБ, за се справи с икономическите предизвикателства при изпълнението на номиналните и реалните конвергентни критерии. Желанието на румънското гражданско общество за „повече Европа“ и за присъединяване към Еврозоната обаче намалява, защото обещаният просперитет в рамките на ЕС все повече се отдалечава във времето. Развитите икономики също не окуражават икономически и финансово включването на страните в Еврозоната, тъй като и те бавно преодоляват ефектите на икономическата криза. Институциите в Румъния и в България са положително настроени към приемането на еврото, но те трябва все повече да се съобразяват с настроенятия на гражданското общество по този въпрос. Във връзка с това Националната банка на Румъния приема ясен политически документ, съобразен с вижданията на гражданите, озаглавен „Пътна карта за приемане на еврото“.

Една от основните политики на ЕС е Общата селскостопанска политика (ОСП). В доклада си „Влиянието на реформата на ОСП на ЕС върху европейската интеграция: проблеми и перспективи“ *проф. д-р Татяна Хубенова-Делисивкова (ИИИ)* подчертава, че след като България и Румъния стават членки на ЕС, настъпват значителни промени в ОСП под влиянието на вътрешни и външни икономически и политически фактори. След 2003 г. финансирането на

селското стопанство (първи стълб на ОСП) преминава от пряко субсидиране на селскостопанската продукция към интегрирано развитие на селскостопанската икономика и към опазване на околната среда (втори стълб на ОСП). Очакванията са, че се към 2020 г. ще се достигне до пълноценно действаща стабилна и устойчива ОСП, която да поддържа финансово първия и втория стълб, както и преките заплащания на фермерите. Преструктурирането на ОСП се развива в унисон с новия модел на европейска интеграция, който ще се установи след излизането на Великобритания от ЕС.

Европейските структурни и инвестиционни фондове са друг съществен аспект на европейската интеграция, който допринася за икономическото и социалното сближаване на държавите и регионите. С тази тема е свързано и изследването на *гл.ас. д-р Аглика Кънева* (УНСС) „Сравнителен анализ на абсорбирането на ресурси от Европейските структурни и инвестиционни фондове в България и Румъния през програмния период 2014-2020“. В него се посочва, че европейските фондове, насочени към Румъния, са 3 пъти по-големи, отколкото предназначени за България. Усвояването на фондовете от ЕСИФ у нас през програмния период 2014-2020 г. възлиза на 0,566 млрд. EUR, като най-съществени са сумите по линия на Европейския регионален фонд, които представляват 70% от всички изразходвани средства. В Румъния най-висок е относителният дял на абсорбиране по линия на Оперативната програма за малките и средните предприятия (МСП).

Докладът „Капиталовият съюз на ЕС: размисли относно главните политически аспекти и методологически предизвикателства относно финансирането на МСП“ на *гл. ас. д-р Юлия Стефанова* (ИИИ) и *проф. д-р Милан Вемич* (Университет на Белград, Сърбия) изяснява приноса на ЕС за укрепването на фрагментирания европейски капиталов пазар след глобалната финансова и икономическа криза. Анализирани са ползите от капиталовия съюз за МСП, за диверсифицирането на източниците на финансиране, за нарастването на икономическата устойчивост, за разпределението на риска в банковия сектор и на капиталовия пазар и за интегрирането на капиталовите пазари. Според авторите за малък отворен пазар като България е важно да се използват нови финансови инструменти на капиталовия пазар, които да позволяват повишаването на ефективността му и създаването на устойчиви механизми за финансиране на МСП.

В доклада си „Банковият надзор в ЕС: национални политики“ *гл. ас. д-р Мирослав Неделчев* (ИИИ) подчертава, че вниманието на обществеността към банковата система се определя от икономическото състояние и развитие на страната. По време на кризи се въвеждат мерки за спасяване на банките. Дивергенцията в политиките на банков надзор води до отрицателни резултати. Глобализацията изправя банките пред нови предизвикателства, защото системният риск е присъщ на международната валутно-финансова система и свързаните с нея институции стават лесно уязвими от разпространението на валутно-финансовите и банковите кризи. Преди 2008 г. политиките на надзор се осно-

вават на саморегулирането. След този период съвременният банков надзор се изгражда на принципа на делегирането на националните суверенни права на европейските институции. Крайната цел е публичните разходи да бъдат прехвърлени на корпоративно равнище.

Секция „Икономическото развитие на България и Румъния като нови държави-членки ЕС”

В тази секция с модератор проф. д-р ик. н. Росица Рангелова бяха разисквани особеностите на икономическото развитие на България и Румъния през периода на членството им в ЕС. Обект на внимание бяха въпросите, свързани с индустриалното развитие на двете страни, еволюцията на бизнес-средата, туристическата индустрия, производството на вина и други важни проблеми, отнасящи се до специализацията и развитието на икономическите отрасли.

Докладът „Структурните реформи в индустрията на държавите-членки на ЕС със специален фокус върху България и Румъния” на *проф. д-р Искра Христова-Балканска (ИИИ)* е посветен на промените, настъпили в българския и румънския индустриален сектор през периода след икономическата криза. В него се подчертава, че в България и в Румъния все още липсва необходимият капацитет за изграждането на нова индустриална структура, базирана върху прилагането на по-сложно оптично, технологично и информационно оборудване. Главните цели на българското и на румънското индустриално развитие в контекста на Новата европейска индустриална политика трябва да се основават на привличането на инвестиции в индустрията, в инфраструктурата, в образованието и в професионалната квалификация на работниците. Проф. Балканска изтъкна, че един от ефективните подходи е създаването на условия за стимулиране на производства, които са част от глобалните стойностни вериги (ГСВ). Развитието на мрежа от конкурентни различни по размер компании в производствената сфера е предпоставка за устойчив икономически растеж. Други конкретни цели са привличането на високотехнологични производства и на качествени ПЧИ по линия и на ГСВ.

Развитието на индустрията в България и Румъния има пряко отношение към подобряването на бизнес-средата. Изследването на *гл.ас. д-р Юлия Хаджичонева* и на *проф. д-р Ангел Георгиев (НБУ)* на тема „Бизнес-средата в България и Румъния: сравнителен анализ” се базира на социологическо проучване, което показва, че бизнес-средата и бизнес-развитието на България и Румъния имат доста сходна еволюция. Усилията за подобряването на бизнес-средата се основават на указанията и изискванията на ЕС, но недостигът на икономическа култура в Балканския регион поставя редица предизвикателства в това отношение и пред двете държави. Според авторите бизнес-средата би трябвало да следва натрупания до момента икономически опит, като същевременно се преосмисли ролята на държавата и на предприемачеството като основни фактори, влияещи за нейното подобряване.

В доклада на *д-р Мария Станкова* и *д-р Иванка Васенска* (ЮЗУ „Неофит Рилски“) „България като туристическа дестинация: анализ на нейната привлекателност“ са разгледани главните фактори, които определят привлекателността на нашата страна като туристическа дестинация. Авторите посочват, че конкурентоспособността при предлагането на туристически услуги у нас е на средно европейско равнище, но трябва да се използват пълноценно възможностите на културния туризъм и на всички други туристически услуги, за които България има редица предимства.

Ас. д-р Мария Иванова (НБУ) изнесе доклад на тема „Състоянието на винарската индустрия в България и Румъния – общи проблеми, съвместни инициативи и перспективи за развитие“, в който се доказва, че двете страни имат потенциал за успешно винопроизводство. Желаните резултати, свързани с подобряване на винопроизводството, зависят от постигането на оптимално количество качествено производство, осигуряването на квалифицирана работна сила, прилагането на научен подход, както и от осъществяването на обмен на технологии и специалисти. В резултат от направеното изследване се стига до извода, че спазването на стандартите за качество и сигурност в съответствие с европейските и световните изисквания на потребителите е залог за оптималното заемане на търговски ниши на международния пазар на вина.

Секция „Ролята на България и Румъния в глобалния свят“

Модератор на тази секция беше проф. д-р *Татяна Хубенова-Делисивкова*, а фокусът на вниманието беше насочен към търговско-икономическите и финансовите аспекти, характеризиращи потенциала на външната търговия на България и Румъния, и тяхното позициониране в международната търговия като част от световната икономика.

В доклада си „Търговията на България и Румъния със Субсахарска Африка: Сравнение“ *гл. ас. д-р Едуард Маринов* (ИИИ) изследва динамиката на търговията между България и Румъния, от една страна, и региона на Субсахарска Африка, от друга. Авторът подчертава, че Субсахарска Африка е с нарастващо значение за търговските отношения на двете държави-членки на ЕС. Българската експортна листа обаче се състои от суровини и стоки с ниска добавена стойност, докато Румъния изнася стоки на националното производство с по-висока добавена стойност. Според д-р Маринов концентрирането на експортната структура върху ограничен брой стоки в двете страни се дължи на липсата на постоянни и устойчиви търговски отношения, на слабата или почти несъществуваща държавна подкрепа за българския и румънския износ за този регион на света. Вносът от Субсахарска Африка обхваща най-вече храни и метали, необходими за леката и за преработващата промишленост на България и Румъния.

В доклада на *д-р Десислава Баева* и *Свилена Маринова* (ПУ „Ангел Кънчев“) „Прилагането на комуникационни средства за виртуален маркетинг

между купувачи на мебели от България и Румъния“ е анализиран виртуалният онлайн бизнес-процес в мебелното производство и търговия, който трудно може да се съчетава с традиционния маркетинг. Инструментите на виртуалната компания не са единна система, която динамично се изменя под влияние на новите технологии. Според проведено от авторите социологическо изследване главните фактори, които въздействат върху потребителите на мебели в България и в Румъния, са както нарастването на ефективността на директния маркетинг, така и все по-широкото използване на различни виртуални онлайн инструменти, например поведението и предпочитанията на потребителите, които са съставна част на системата от методологични изисквания.

В изследването си „Влиянието на глобализацията в туризма върху развитието на българските туроператори“ докторант *Венцислава Иванова* (ЮЗУ „Неофит Рилски“) обобщава, че България показва редица национални предимства в световен мащаб не само в сферата на туристическите услуги. Високото ниво на диверсифициране на стоките в туризма предоставя различни възможности за предлагане на специфични услуги съобразно предпочитанията на клиентите, както и за подобряване на ефективността и повишаване на печалбите от туристическата индустрия.

Значителна част от докладите в тази секция беше посветена на икономическите и търговските отношения на Румъния и на България с водещата търговска сила в света Китай по линия на инициативата „Новият път на коприната“.

В доклада „Кооперирането в туризма по линия на Китай 16+1 – анализ на текущата ситуация в страните от Централна и Източна Европа. Възможности за Румъния и България“ д-р *Даниел Булин* и старши изследовател д-р *Йон-Александру Танасе* (ИСИ-РА) разясняват процеса на сътрудничество и коопериране с Китай по линия на платформата „16+1“. Страните са различни по конкурентоспособност на туристическите услуги. Целта е да се усъвършенства туристическата дейност, като се създадат повече стимули за привличане на китайски туристи. Авторите са на мнение, че България, както и други държави от ЦИЕ, има предимства в туристическата индустрия. Въпреки че икономиката на Румъния е отворена, се очаква да се подобри качеството на предлаганите туристически услуги, както и тяхната конкурентоспособност.

Докторант Юстин Александру, докторант П. Сиприан Браду и проф. д-р *Александру Таснади* (Университет на Букурещ по икономически науки) представиха доклада „Екоменикс – проникването на европейската икономическа култура в балканските страни“. В него се разяснява как културният икономикс се разпространява в Европа, като се посочва, че ако за западноевропейските държави като че ли вече е нормално църквите да се превръщат в светски сгради, то за България и за Румъния засега подобни актове са немислими. Проникването на европейската култура в тези две страни се подкрепя от европейски и местни фондове, които финансират различни културни инициативи. Идентифицирането на различните аспекти на културно измерение се основава на влиянието на мултинационалните бизнес-компаниии върху вътрешната ико-

номика на България и Румъния. Във връзка с това авторите поставиха въпроса дали е възможно двете страни да изпитат влиянието на западноевропейската култура до степен да променят своите културни особености.

В доклада на *старши изследовател д-р Юлия Моника Оехлер-Синкай* (ИСИ-РА) „Възприемането от Румъния на концептуалната същност на Китай: Изследване на представата за Китай в държавите от Централна и Източна Европа“ се подчертава, че в повечето европейски страни и региони представата за Китай не съответства на реалността там. Положителните инициативи и ползи от сътрудничеството, поетите финансови задължения, специфичните особености на комуникация над граница водят до преосмисляне на индивидуалните особености на Китай, като по-голяма част от тях се възприемат отрицателно. Ето защо държавите от платформата „16+1“ трябва добре да преценят дали икономическото сближаване с Китай няма да ги направи много зависими от него, което да нанесе вреда на европейските икономически взаимоотношения. Страните от Централна и Източна Европа могат да се възползват от значителните китайски инвестиции, но тези средства трябва да се разглеждат единствено като допълнителен финансов ресурс, който да подкрепя местните икономики.

Секция „Съвременните подходи в международната икономика“

Работата на тази секция с модератор проф. д-р Татяна Хубенова-Делисивкова беше посветена на икономически аспекти и проявления в икономиките на държавите-членки на ЕС и главно в България и Румъния в условията на глобализация и съществени изменения в международната икономика и финанси.

В доклада си „Факторингът и пазарната сила на фирмите“ *гл. ас. д-р Галя Тасева* (ИИИ, УНСС) посочва, че корелацията между пазарната сила на фирмите и използването на факторинг е положителна, но в някои от случаите тя дава и обратен ефект. Това се дължи на факта, че фирмите с по-голяма пазарна ниша са в състояние да упражняват практики в тяхна полза, например по-добри условия на плащане при търговски сделки, избягването на продажби на кредит и др. Ниското равнище на продажбите на кредит намалява нуждата от прилагане на факторинг. Според д-р Тасева друга връзка между пазарната позиция на фирмата и използването на факторинг е чрез намаляването на разходите за производство, което подобрява конкурентоспособността на фирмата.

Докладът на *ас. д-р Едит Михаела Добреску* (ИСИ-РА) „Политиката на отрицателните лихвени проценти – концепция, състояние и ефекти“ акцентира върху ролята на отрицателните лихвени проценти, които по правило нарушават стабилността на пазара поради склонността на инвеститорите да купуват рискови ценни книжа. Отрицателните лихви не пораждаат единствено такси над банковите резерви, а влияят също върху прехвърлянето на финансовата тежест върху вложителите в банките. Този процес на трансмисия чрез парично-кредитната политика затруднява потреблението в икономиката.

Друг аспект във финансова сфера е появата и търговията с виртуални валути. На този проблем се спря в доклада си „Виртуалната валута биткойн“ проф. д-р *Емилиан М. Добреску* (Институт за национална икономика-РА). Той разясни, че спекулативните сделки на големите банки на практика влияят върху ръста на курса на биткойна към американския долар. Нарастващите икономически и геополитически рискове се отразяват върху виртуалната валута и тласкат курса на биткойна нагоре. Този механизъм на икономически връзки и взаимодействия, които също оказват ефект върху виртуалната валута, дава повод за търсенето на сходни черти със златото, изпълняващо все още ролята на световна равностойност на богатството. Биткойнът се превръща в стойностен актив, подобен на златото, който опазва инвеститорите от рискове. Проф. Добреску подчерта, че в бъдещ период биткойнът ще изпълнява функцията на референтна валута на международната валутно-финансова система, паралелно с долара и с еврото.

В доклада на докторант *Мария Паскалева* (ЮЗУ Неофит Рилски) „Колко е добър пазарът на суапови кредитни деривати като предвестник на финансова криза на капиталовите пазари?“ се изтъква, че едномесечните промени на суаповите кредитни деривати са индикация за началото на дисбаланс във финансовата сфера. Това се дължи на факта, че кредитните деривати са най-чувствителният показател, сигнализиращ за наличието на кризисни явления. Сътресенията бързо се пренасят към други сегменти на капиталовия пазар на развитите икономики. Капиталовите пазари на България и Румъния не отразяват напълно икономическото им състояние. Авторът посочи, че капиталовите пазари на балканските страни са недоразвити и във връзка с това се опита да даде отговор на въпроса дали колебанията на недоразвит капиталов пазар на кредитни деривати дава повод за предвиждания относно бъдещата еволюция на капиталовия пазар.

Докторант *Максим Димитров* (ЮЗУ „Неофит Рилски“) представи изследване на тема „Круизната индустрия във фокуса на общото качествено управление“. Той разгледа речната круизна индустрия, която се развива бързо и е предпочитана от по-възрастните поколения, и подчерта, че превозите по река се комбинират с културна, образователна и възстановителна програма, което ги прави особено привлекателни.

Постери

Сериозен принос имаха и представените от участниците в конференцията постери, които фокусираха вниманието върху редица значими външно-икономически проблеми и също породиха интересна дискусия.

В постера „Политиките на миграцията“ д-р *Алина Лижиа Думитреску* (ИСИ-РА) се спря на положителните и отрицателните черти на миграционната политика на ЕС и на държавите-членки.

Постерът на старши изследовател д-р *Андреа-Емануела Драгой* (ИСИ-РА) „Главните предизвикателства за устойчиво селскостопанско развитие на

Румъния“ изяснява, че за да може Румъния да постигне устойчиво селскостопанско развитие, е необходимо привличането на значителни европейски средства. Финансирането от Европа трябва да се насочи към развитието на екологично чисти селскостопански производства. Необходимо е да се засили кооперирането между селскостопанските ферми и администрацията на селските райони, което е залог за предпазването на екосистемата и за по-правилното разпределение на средствата от Европейския съюз.

В постера си „Перспективи пред конкурентоспособността на Румъния и България. Влияние на дигитализацията на пазара на труда“ *д-р Мануела-Кристина Унеуру* (ИСИ-РА) разглежда темата за необходимостта от нова дефиниция на концепцията за конкурентоспособност в контекста на дигитализацията на икономиката. В него се подчертава значението на дигитализацията за пазарите на труда в България и Румъния и се посочва, че вероятно тази тенденция ще има положително влияние в краткосрочен аспект поради преместването на работни места в трудово интензивните отрасли от развитите икономики в България и Румъния.

Постерът на *старши изследовател III д-р Дорина Кличичи* (ИСИ-РА) е посветен на „Преодоляването на тежестта на необслужваните кредити в ЕС“. Тя изтъкна, че справянето с необслужваните кредити на банките е процес, който има пряко отношение към качеството на банковите активи. Държавите-членки на ЕС трябва да заздравят европейската банкова система. На микро-равнище Европейската банкова организация препоръчва да се създадат отделни единици към банките, предназначени да управляват лошите кредити. На макроравнище препоръките са да се прилагат мерки, свързани с въвеждането на адекватни данъчни инициативи, бързо уреждане на процедурите по неплатежоспособност, изграждането на правна и регулативна рамка и разширение на банковата пазарна ефективност на основата на прозрачни процедури и сделки.

В постера „Новата ера на китайския капитал – репозиционирането на Китай в глобалния инвестиционен процес“ на *старши изследовател д-р Самиза Пенцеа* и *д-р Ана-Кристина Балгар* (ИСИ-РА) се подчертава, че процесът на осъществяването на външни инвестиции от Китай се развива подобно на този на Япония и на Южна Корея. От имитацията на стоки се стига до позиционирането на страната на едно от първите места на пазара на високи информационни технологии. Инициативата „Пътят на коприната“ (One belt one road – OBOR), както и останалите китайски инициативи ще увеличат инвестициите в инфраструктурата на развиващите се страни и на някои неразвити индустриално икономики. Очакваната полза за тези държави, а и за Китай, от осъществяването на такива значими проекти обаче е поставена под въпрос поради трудния преговорен процес, налаган от Китай. Авторите смятат, че е възможно подобни затруднения да повлияят негативно върху вече стройно изградената от Китай схема за проникване в икономиките на европейските страни чрез осигуряването на значителни инвестиции в големи инфраструктурни обекти.

*

По време на конференцията бяха разисквани широк кръг от проблеми. Бяха анализирани и дискутирани редица аспекти на интеграцията на България и Румъния в ЕС, както и възможностите на двете страни да осъществят реална икономическа конвергенция, която обхваща изпълнението на икономически, социални екологични и други индикатори. Стигна се до заключението, че номиналната конвергенция или изпълнението на критериите от Маастрихт са очевидно недостатъчни за оценката на успешната интеграция в европейските икономически структури. Общата оценка е, че през последните години Румъния полага по-сериозни усилия за преодоляване на различията с останалите страни от Европейския съюз.

Изразено беше всеобщо съгласие, че влизането на България и Румъния в Евророната остава неотменима цел и за двете държави. Този въпрос обаче се очаква да се разреши политически, като в Румъния гражданското общество губи своята увереност за скорошното приемане на еврото. Познанието на европейските политики и използването на ЕСИФ са от съществено значение за икономическото развитие на регионите и за осъществяването на нови инвестиции в инфраструктурата и за опазването на околната среда.

Бяха направени редица изводи относно перспективите за развитието на приоритетните отрасли на България и Румъния. Във връзка с това се стигна до заключението, че приспособяването на преработващата промишленост на двете страни към изискванията на новата европейска индустриална политика е необходимо условие за подобряването на конкурентоспособността и диверсифицирането на экспортната листа на България и Румъния.

Осветлени бяха и редица аспекти на външноикономическата политика на България и Румъния с икономики извън ЕС, като акцентът пада върху развитието на икономическите връзки с Китай.

Проф. д-р Искра Христова-Балканска